

Lausunto

27.06.2022

Asia: VN/486/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioissa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin hallinto-oikeuden lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioissa koskevaksi lainsäädännöksi.

Yleisiä huomioita

Helsingin hallinto-oikeus ymmärtää automaation tarpeellisuuden hallintomenettelyssä, kun kysymys on ns. massamenettelyssä ratkaistavista asioista. Laillisuusvalvonnan näkökulmasta automaattisessa päätöksenteossa on otettava huomioon valvojan mahdollisuus tutustua automaation toimintaperiaatteisiin ja siinä käytettäviin päätöksentekokriteereihin. Käytetyn tekniikan pitää olla niin laillisuusvalvojille kuin päätöksen kohteellekin ymmärrettävää.

Esityksestä on luettavissa tavoitteeksi, että tuomioistuinten ratkaistavaksi ei etenisi asioita, joita ei olisi ratkaistu oikaisuvaatimuksena virkailija- tai lautakuntakäsittelyssä antamalla asiaan perusteltu ratkaisu. Esityksellä ollaan kuitenkin säätämällä mahdollisuudesta ratkaista myös oikaisuvaatimus automaatiassa, mikäli vaatimus hyväksytään. Helsingin hallinto-oikeus on lausunnossaan 5.5.2022 (H00217/22) luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi hallinto-oikeuden toiminnan kannalta olevan aivan keskeistä, että hallinto-oikeuteen valitusasiana saapuvan jutun valituksen kohteena oleva päätös on perusteltu yksityiskohtaisesti hallintolain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Oikaisuvaatimuksen ratkaisemisen ohella esityksellä ollaan muun ohessa poikkeamassa hallintolakiin lisättäväksi esitetystä 53 e §:n momentissa säädetyistä siitä, että automaattisesti ei voitaisi ratkaista rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamuksen määräämistä.

Rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset

Tältä osin kysymys on määrällisesti pääosin veronkorotuksista sekä myöhästymis- ja laiminlyöntimaksuista. Esityksessä kohdassa 4.1.2 todetun mukaan seuraamus voitaisiin määrätä automaattisesti, jos sen perusteena olevan laiminlyönnin toteaminen ja seuraamuksen suuruuden määrittäminen eivät edellytä virkailijan tapauskohtaista harkintaa. Seuraamus voitaisiin määrätä automaattisesti myös, jos virkailija on harkinnut seuraamusmaksun määräämiseen vaikuttavat tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Samassa kohdassa jäljempänä on todettu, että toiseksi seuraamusten määrä tulisi voida johtaa suoraan sovellettavasta säännöksestä tai viranomaisella tulisi olla seuraamusmaksun määräämisessä vakiintunut ratkaisukäytäntö ja säännöt, joiden mukaisesti seuraamusmaksun suuruus määrätään yhtenäisesti kaikissa samanlaisissa tapauksissa, jollei yksittäisissä asioissa ilmene tapauskohtaisia seikkoja, jotka on seuraamusta määrättäessä otettava huomioon.

Helsingin hallinto-oikeus kiinnittää huomiota päätöksenteon läpinäkyvyyteen. Esityksestä ei ilmene, miten automaatioissa ratkaistuista päätöksistä ilmenee, jos virkailija on harkinnut seuraamusmaksun määräämiseen vaikuttavat tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Verovelvollisen tulisi voida myös yksiselitteisesti ja helposti saada selville, mihin vakiintuneeseen ratkaisukäytäntöön tai sääntöihin päätös on perustunut, jotta asianosainen voi arvioida mahdollisen oikeusturvatarpeensa. Nyt esityksen kohdassa 4.1.2 todettua siitä, että viranomaisen olisi suunniteltava seuraamusten määräämiseen liittyvät prosessinsa siten, että muun muassa asian selvittämistä, kuulemista sekä päätöksen sisältöä ja perustelemista koskevat lain vaatimukset toteutuvat asianmukaisesti, ei voida pitää riittävänä päätöksenteon läpinäkyvyyden ja verovelvollisten oikeusturvaodotusten täyttämiseksi.

Oikaisuvaatimuksen ratkaiseminen

Esityksessä ehdotetaan, että oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaattisesti, jos verovelvollisen vaatimus hyväksytään. Esityksen kohdan 4.1.3 mukaan automaattinen ratkaiseminen voisi koskea sellaisia oikaisuvaatimuksia, joiden ratkaiseminen ei viranomaisen etukäteisen harkinnan mukaan sisällä seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa tai jos virkailija on harkinnut oikaisuvaatimukseen liittyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Käytännössä viranomaisella tulisi olla oikaisuvaatimusten käsittelyssä vakiintunut ratkaisukäytäntö ja säännöt, joiden mukaisesti vaatimukset tutkitaan ja ratkaistaan samanlaisissa tapauksissa.

Edelleen esityksen kohdassa 4.1.3 todetaan, että oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaattisesti, jos vaatimuksen oikeellisuus voidaan riittävästi todeta ohjelmallisesti. Käytännössä oikaisuvaatimuksen automaattinen käsittely edellyttäisi myös, että oikaisuvaatimuksen tekijä on ilmoittanut vaatimuksensa ja sen perusteena olevat seikat sähköisessä palvelussa tai lomakkeella siten, että tiedot saadaan esimerkiksi Verohallinnon tietojärjestelmään rakenteisessa muodossa. Automaattisesti voitaisiin tällöin ratkaista muun muassa verovelvollisen oikaisuvaatimuksessa esittämät uudet vähennysvaatimukset tai uuteen

selvitykseen perustuvat vaatimukset päätöksen muuttamiseksi. Toiseksi asia voitaisiin verotusmenettelylain mukaan ratkaista automaattisesti, jos verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta verotuspäätös tai muu Verohallinnon päätös kumotaan ja Verohallinto käsittelee asian uudelleen.

Helsingin hallinto-oikeus katsoo, että oikaisuvaatimuksen automaattinen käsittely tulisi olla mahdollista vain tilanteissa, joissa on selvää, että verovelvollisen oikeusturvan tarve tulee täytetyksi oikaisuvaatimukseen annetulla ratkaisulla. Tämä edellyttää sellaista sähköistä palvelua tai lomaketta, jolla pystyy esittämään sellaisia yksilöityjä ja tarkkoja vaatimuksia, joiden sisällöstä ei jää tulkinnanvaraa. Mikäli oikaisuvaatimus hyväksytään vain osittain, järjestelmän tulisi aukottomasti siirtää oikaisuvaatimus hyväksymättömiltä osin joko oikaisulautakunnan tai virkailijan jatkokäsiteltäväksi.

Pitkäranta Ann-Mari

Helsingin hallinto-oikeus

Järvinen Klaus

Helsingin hallinto-oikeus

Pitkäranta Ann-Mari
Helsingin hallinto-oikeus

Järvinen Klaus
Helsingin hallinto-oikeus